



Richtlijnen fase 2

Belevingsonderzoek bij kinderen en jongeren

Op het einde van de eerste fase kiest het bestuur op basis van de resultaten van de data-analyse en de gesprekken een aantal prioritaire thema's, die thema's die het meest 'pran-gend' zijn om aan te pakken. Omdat kinderen en jongeren zelf expert zijn van hun leefwe-reld, zijn zij best geplaatst om een invulling te geven aan die thema's. Vanuit hun belevings-wereld scherp je de analyse aan, formuleer je uitdagingen en schuif je oplossingen naar voor. Dit steeds in overleg met het strategisch platform dat de gemeente voor dit traject oprichtte.

Voor je verder leest:

- Met 'gemeente' bedoelen we 'stad of gemeente'
- Deze tekst is bedoeld als ondersteuning voor steden en gemeenten die de toolkit kind-vriendelijke gemeente doorlopen.

Snel naar...

1. [Startvoorwaarden](#)
2. [Doelgroep kinderen en jongeren](#)
3. [Belevingsonderzoek](#)
4. [Gebruikte methodieken](#)
5. [Het belang van verslag](#)
6. [Verwerking](#)
7. [Rapport](#)

Startvoorwaarden

Om aan de tweede fase te kunnen starten, moeten een viertal minimumvoorwaarden vervuld zijn om een succesvol resultaat mogelijk te maken:

- Schepencollege en managementteam hebben een aantal **prioritaire thema's** gekozen om uit te diepen;
- De wil is aanwezig om de aanbevelingen die de output van het belevingsonderzoek zul-len vormen, om te zetten in een **strategie** kindvriendelijkheid;
- De beslissing van het schepencollege wordt **breed gedragen** bij de diensten en afge-toetst bij het strategisch platform kindvriendelijkheid;
- **Participatie van alle doelgroepen**: kinderen en jongeren tot 18 jaar, georganiseerd of niet-georganiseerd of anders georganiseerd. Ook het betrekken van hun ruime om-geving: ouders, begeleiders, leerkrachten, middenveldorganisaties en alle gemeente-lijke diensten kan nuttig zijn in deze fase, al is dat geen noodzakelijke voorwaarde.

Doelgroep kinderen en jongeren

We doen geen kwantitatief onderzoek, dus absolute representativiteit ambiëren we niet. Wel moeten we bewaken dat we uitspraken kunnen doen voor zoveel mogelijk kinderen en jongeren in de gemeente. We moeten dus zoveel mogelijk **diverse profielen** van kinderen en jongeren opzoeken.

Om een zekere mate van representativiteit na te streven, stel je aan de hand van volgende criteria een **steekproef** samen:

- Leeftijd;
- Geslacht;
- Woonplaats (kern of rand, deelgemeenten);
- Maatschappelijke kwetsbaarheid.

Het is zinvol om te streven naar het betrekken van een diverse groep kinderen en jongeren door op verschillende plekken en in uiteenlopende settings (op school, op een pleintje, in de jeugdbeweging, aan het zwembad, op een evenement...) belevingsonderzoek te gaan uitvoeren. Op die manier betrek je automatisch een divers publiek. Als je naar scholen trekt, bewaak dan dat je jongeren betreft uit lagere school, ASO, TSO, KSO, BSO...

Samenvattend: je legt **beter je focus op kwaliteit en diversiteit dan op kwantiteit**.

Belevingsonderzoek

Daar waar we in een eerste fase de nadruk legden op een kwantitatieve benadering om tot een ruim beeld te komen van de staat van kindvriendelijkheid, verdiepen we in de tweede fase via de kwalitatieve benadering van een belevingsonderzoek¹.

In het belevingsonderzoek onderzoekt de gemeente hoe kinderen hun leefwereld benaderen, ervaren en er betekenis aan geven. Kinderen delen met elkaar een zingeving die, sterker dan bij volwassenen, **op directe belevingen is gestoeld**, en minder op reeds vormgegeven opinies. Betekenis geven aan de werkelijkheid gebeurt bij kinderen vaak op een heel directe, fysieke, lichamelijke of ruimtelijke manier.

Belevingsonderzoek probeert die zingeving zo goed mogelijk te vatten door heel uitdrukkelijk te focussen op het perspectief van kinderen. Het biedt inzichten in hoe kinderen op een eigen manier in de wereld staan en er betekenis aan geven.

De **basisvragen** die we ons stellen bij belevingsonderzoek luiden als volgt:

- Hoe geven kinderen zin aan hun leefwereld en hoe geven zij hem mee vorm?
- Hoe spelen ze in op opportuniteiten die de omgeving hen biedt?
- Of ervaren ze weinig mogelijkheden en vooral beperkingen?
- Contesteren ze die omgeving of vinden ze haar misschien zelfs ronduit betekenisloos?

Hoe vertalen we deze vragen naar de praktijk van een belevingsonderzoek?

- De focus ligt altijd in eerste instantie op **belevingen, veeleer dan op meningen**. We kijken vooral naar wat kinderen doen en meemaken en hoe ze daar betekenis aan geven, veeleer dan meteen te gaan vragen naar de opinies van kinderen. 'Hoe gaat dat?'

¹ Zie ook <http://k-s.be/inspraak-participatie/kwalitatief-onderzoek-met-kinderen-1/kwalitatief-onderzoek-met-kinderen-en-jongeren/>

of 'Wat gebeurde er toen?', veel meer dan 'Wat denk je over...?' of 'Wat vind je daarvan?'

- De onderzoeker benadert het thema zo **open** mogelijk en zet dus de eigen, volwassen vooronderstellingen, oordelen en categorieën zoveel mogelijk tussen haakjes. De precieze invulling van het onderzoeksthema gebeurt door kinderen zelf: door wat zij zeggen en niet zeggen, door wat ze doen en laten. Pas nadien worden vragen meer toegespitst. Uitgaan van de beleving van kinderen zelf is een tegengewicht voor het van buitenaf of bovenaf opplakken van labels (leeftijdscategorieën, sociale of etnische achtergrond...). Dat is des te relevanter wanneer het over gevoelige thema's gaat. Weten we 'vooraf' überhaupt iets over hoe kinderen die slachtoffer zijn geworden van een ernstig verkeersongeval, omgaan met die gebeurtenis en haar nasleep? Beschouwen kinderen die in armoede leven, zich ook zelf als arm?
- Ook de relatie met de onderzoeker is er doorgaans een van **terughoudendheid**. Kinderen hebben de vrijheid om de onderzoeker in hun wereld toe te laten, hem erin te trekken, of hem net op een afstand te houden. De onderzoeker is eerder afwachtend in observaties, wil luisteren naar schijnbaar irrelevante verhalen van kinderen (of ze ertoe doen, weet je pas nadien), of is bereid om zich door kinderen te 'laten leiden' op hun terrein. De openheid die kwalitatief onderzoek kenmerkt, behelst ook het inspelen op het soms warrige verloop van het onderzoek.

Gebruikte methodieken

Verschillende bevragsmethodieken leveren een diepgaand beeld van de beleving, de ervaringen en ideeën van kinderen en jongeren op vlak van de gekozen prioriteiten.

Bij het uitdenken van een methodiek hou je best rekening met volgende dynamiek:

- **Breed** beginnen om in beeld te brengen wat kinderen en jongeren zelf belangrijk vinden aan een thema;
- In de **diepte** ingaan op de vragen en aspecten van het thema die de kinderen en jongeren zelf aanbrengen;
- **Breed** eindigen om kinderen en jongeren de kans te geven om aanvullingen te doen, prioriteiten aan te geven...

Aangepaste methodieken per leeftijd en per thema zijn dus belangrijk. We maakten een lijst van ideeën die al toegepast werden door pilootsteden en -gemeenten, je kan deze downloaden op de website van kindvriendelijke steden en gemeenten. Of check de Bataljongsite voor participatiemethodieken op www.bataljong.be of www.debattle.be/methodieken.

Enkele afwegingen

- Vanaf welke leeftijd wil je bevragen? Welke competenties zijn hiervoor in huis? Het Kinderrechtenverdrag en dus kindvriendelijk beleid richt zich naar kinderen van 0 tot 18 jaar. Hoe jonger echter de kinderen die je wil bevragen, hoe creatiever je vaak moet zijn in het gebruik van methodieken en in je begeleidershouding. Bij de allerjongsten (jonger dan 4) is observatie vaak de beste methodiek;
- Probeer in zoveel mogelijk diverse omgevingen gesprekken te laten doorgaan. Gesprekken in schoolverband hebben het voordeel dat je vaak een zeer diverse groep kinderen samen hebt, het nadeel is dan weer dat kinderen en jongeren soms het gevoel hebben minder 'vrij' te kunnen denken en praten in klasverband. Maak daarom ook gebruik van vrijetijdscontexten in je belevingsonderzoek: festivals, speelpleinwerking, skatepleinen...;

- Ga op zoek naar lokale partners. Wie kan op welk moment helpen? Wie heeft expertise met een bepaalde doelgroep/leeftijdscategorie of met een bepaald thema en kan daarvoor (mee) de gesprekken begeleiden? Wie kan helpen met het maken van verslag, het uitwerken van methodieken,...

Het belang van verslag

In kwalitatief onderzoek, waarbij diepgaande gesprekken aan de hand van verschillende methodieken de basis zijn, is een goed verslag essentieel. Waar dien je rekening mee te houden?

- Schrijf **leuke, veelzeggende quotes** meteen op. Die maken het verslag levendiger;
- Neem **letterlijk verslag**. Wanneer je in je onderzoeksrapport wil citeren, dan citeer je ook letterlijk. Je behoudt zo de eigenheid van de beleving van de kinderen en jongeren die je bevroegt. Citeer bijvoorbeeld *'Als ik naar school loopte, dan waren er veel gevaarlijke auto's die mij bijna plat hebben gereden'* en kuis het niet op tot *'Toen ik naar school stapte, waren er veel auto's die gevaarlijk reden en me bijna omver reden'*.
- Om letterlijk verslag te kunnen nemen, werk je met een **verslagnemer of met een dictafoon** om nadien de gesprekken uit te typen;
- Wanneer je werkt met een dictafoon, is het steeds belangrijk om dit ook duidelijk te maken aan diegenen die je bevroegt, en om hun toestemming hiervoor te vragen. Licht toe dat wat gezegd wordt, **anoniem verwerkt** zal worden;
- Als je werkt met een verslagnemer, dient die te weten dat het zijn taak is om enkel verslag te nemen. De verslagnemer **menkt zich dus niet in de gesprekken**. Ook hier is het belangrijk om aan de kinderen en jongeren die je bevroegt, te kaderen wat de verslagnemer juist doet. En dat je niet alleen wil luisteren naar wat ze te zeggen hebben, maar dat ook op papier wil zetten zodat de stad/gemeente er iets mee kan doen;
- Noteer als onderzoeker en verslagnemer na de methodiek ook enkele eigen **reflecties** neer. Bijvoorbeeld: Wat verraste je? Wat is nieuw? Wat springt eruit? Wat leer je eruit? Wat was (minder) goed aan de gebruikte methodiek?

Verwerking

Als de bevragingen zijn afgerond, moet er een analyse worden gemaakt. Je gaat nu waardevolle uitspraken die veel informatie bevatten opsporen en coderen, dat wil zeggen: vertalen in een algemene categorie of thema. Dat kan in principe op twee manieren.

1. Kantlijnbenadering

Lees de verslagen per 'steekproefcategorie' door (bijvoorbeeld eerst de tieners) en omcirkel/markeer typerende opmerkingen. Probeer een concreet antwoord te vertalen naar een hoger niveau (bijvoorbeeld: 'ik ben gevoelig voor wat mijn vrienden over mij vinden' coderen als 'sociale invloeden'), en zet die code en eventuele andere inzichten in de kantlijn. Als je zo alle verslagen doorwerkt, codes aanbrengt en krachtige citaten omcirkelt, dan ontstaat een beeld van wat kinderen en jongeren beweegt en wat ze belangrijk vinden. Soms kan je codes samenvoegen, soms kom je tot het inzicht dat één code eigenlijk twee verschillende motieven zijn. Dit is de feitelijke analyse die ervoor zorgt dat je met kwalitatief onderzoek tot verrassende conclusies en aanbevelingen kunt komen.

2. Spreadsheet-benadering

Als je veel respondenten hebt (meer dan 15 per prioritair thema), dan is het verstandig om de codes en citaten over te nemen in een tabel in een Excel-spreadsheet. Het grote

voordeel hiervan is dat als er verschillen zijn tussen subgroepen, dat je dat dan snel ziet wanneer je met je ogen langs de kolommen 'scant'. Van kolom 1 (kleuter) naar kolom 2 (lagere school, en 3 (middelbare school) en zo verder. Die verschillen zijn wat minder duidelijk als je de analyse op de notulen zelf, in de kantlijn doet.

In het ideale geval heb je het belevingsonderzoek uitgevoerd met anderen. Dan is het zeer waardevol om met hen te brainstormen over de vraag wat je hebt geleerd en wat nieuwe inzichten zijn. Door die samenwerking kom je vaak verder, maar het levert ook 'intersubjectiviteit' op. Dat wil zeggen dat de indrukken uit het onderzoek niet alleen uit je eigen koker komen, maar dat andere betrokkenen dezelfde dingen hebben gehoord en conclusies hebben getrokken.

Een voorbeeld van analysekader voor een spreadsheet-benadering kan je terugvinden op de website www.kindvriendelijkstedengemeenten.be.

Rapport

Giet je analyse in een rapport met de **belangrijkste bevindingen**. Deze bevindingen kun je staven met quotes uit de belevingsonderzoeken en eventueel visueel materiaal zoals foto's of tekeningen. Vanuit de bevindingen van de belevingsonderzoeken kun je **beleidsaanbevelingen** formuleren.

Dit rapport kan helpen om te **communiceren** over het traject en het **draagvlak** te vergroten, onder andere naar strategisch platform kindvriendelijkheid, alle gemeentelijke diensten, het managementteam en het college van burgemeester en schepenen. Dit rapport is ook een belangrijke bron in de derde fase van het traject.